

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук

Кафедра історії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

Галузь С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність СЗ «Міжнародні відносини»

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Декан факультету /директор інституту (до якого
відносяться спеціальності)

Начальник НМВ

Лариса БРОННІКОВА

Ірина МІРОНОВА

Олександр, ШЕВЧУК

Ірина ГАБРО

Анастасія ХМЕЛЬ

Євгенія ПОСТИКІНА

Миколаїв – 2025 рік

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Філософія	
Галузь знань	С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»	
Спеціальність	СЗ «Міжнародні відносини»	
Освітня програма	Міжнародні відносини (з вивченням двох іноземних мов)	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1 курс	
Навчальний рік	2025-2026	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	
	1	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, підгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	
	15 15	
	60	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	Українська	
Форма підсумкового контролю	залік	

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Філософія належить до циклу світоглядних дисциплін загальноосвітнього характеру, яка є нормативною на рівні бакалаврської підготовки студентів вищого навчального закладу.

Мета навчального курсу: надання знань з філософії як теоретичної основи світогляду людини, або сукупності поглядів на світ у цілому та ставлення людини до цього світу, розуміння онтологічних, гносеологічних, аксіологічних і соціальних проблем буття.

Курс «Філософія» як фундаментальна дисципліна, яка формує у студента світоглядні позиції і сприяє оволодінню сучасною методологією пізнання, ставить перед собою наступні завдання:

- забезпечити засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності;
- ознайомити із наявними філософськими концепціями;
- розкрити поліфонізм та плюралізм філософського мислення;
- створити умови для формування світоглядно-методологічної культури студентів;
- ознайомити з історією філософської думки, з досягненнями сучасної філософії;
- сприяти формуванню у студентів здібностей до критичного мислення, самостійного аналізу складних явищ соціокультурного життя, уміння пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань теоретичного і практичного характеру в професійній сфері та особистісному життєвому просторі.

Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на **формування компетентностей**:

Загальні компетентності	ЗК1	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.
	ЗК2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

	ЗК 3	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК6	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	ЗК8	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК13	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК15	Здатність до міждисциплінарної взаємодії, налагодження та здійснення комунікаційної діяльності із зовнішнім середовищем, спілкування з експертами з інших галузей.
	ЗК16	Здатність до безперервного навчання та саморозвитку, самостійної і автономної праці, використання системного підходу до розроблення та реалізації проектів.
	ЗК17	Здатність до безперервного навчання та саморозвитку, самостійної і автономної праці, використання системного підходу до розроблення та реалізації проектів.
Спеціальні компетентності (СК)	СК2	Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

2.2. Очікувані результати навчання

В результаті вивчення курсу студенти мають знати:

- специфіку та структуру філософського знання; основне коло філософських проблем;
- основний зміст розділів філософії (онтології, гносеології, соціальної філософії, антропології, тощо);
- основні типи філософських концепцій і методи мислення;

- походження і сутність свідомості, її структуру;
- способи пізнання світу, функціонування знання у сучасному суспільстві;
- форми суспільної свідомості, їх взаємозв'язок;
- умови формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження

життя, культури.

Крім того, студенти мають набути таких навичок як:

- обґрунтувати свою світоглядну і громадянську позицію;
- використовувати отримані знання при вирішенні професійних задач;
- розуміти і об'єктивно оцінювати досягнення і феномени культури і

цивілізації;

- мислити на теоретичному рівні, володіти методами пізнання, творчої

діяльності;

- бути здатними до діалогу як способу вирішення соціальних, етичних,

політичних, правових проблем.

Відповідно до освітньої програми, очікувані **результати навчання** включають вміння:

РН 17	Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.
--------------	---

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1	Філософія як специфічний тип знання	2	2	8
2	Філософія стародавнього світу	2	2	8
3	Філософія 5-18 ст.	2	2	8
4	Філософія 19- поч.21 ст.	2	2	8
5	Проблеми онтології та феноменології	2	2	8
6	Проблеми гносеології	2	2	8
7	Проблема людини у філософії	2	2	8
8	Соціальна філософія	1	1	4
Всього за курсом		15	15	60

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1 Теми і зміст лекційних занять

№ лекції	Кількість годин	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	2	Філософія як специфічний тип знання	Філософія та світогляд. Світогляд як форма самоусвідомлення людини. Основні риси світогляду. Світогляд як світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Особливості та функції міфу. Суспільно-історична природа релігії, її соціальні та гносеологічні функції. Взаємозв'язок і розвиток міфології, релігії та філософії. Зародження філософської думки. Предмет філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення.
Лекція 2	2	Філософія стародавнього світу	Культурно-історичні передумови виникнення філософії. Своєрідність філософії Стародавньої Індії та Китаю. Місце передфілософії у духовній культурі Стародавньої Індії. Веди. Упанішади. Брахманізм. Буддизм. Основні школи філософії індуїзму. Місце передфілософії у духовній культурі Стародавнього Китаю. П'ятикнижжя. Конфуціанство. Даосизм. Причини виникнення філософії у Стародавній Греції. Досократівська філософія, її універсалістські орієнтації (Мілетська школа, Геракліт, Піфагореїзм). Криза унітарності мислення (Елейська школа). Плюралістична тенденція філософського освоєння світу – Емпедокл, Анаксагор, Демокріт. Класична філософія – софісти, Сократ, Платон, сократичні школи, Аристотель. Криза класичної античної філософії. Філософія еллінізму (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм).
Лекція 3	2	Філософія 5-18 ст.	Філософія середньовіччя (К. Тертуліан, А. Августин, Ф. Аквінський, П. Абеляр, Р. Бекон, Д. Скотт). Особливості середньовічної схоластики. Релігійний характер філософської думки. Природа і людина як творення Бога. Філософія Фоми Аквінського. Формування європейської освіти, перші університети.

			Філософія Відродження (Л. Валла, М. Кузанський, Дж. Бруно, М. Монтень). Характерні риси епохи, їхнє відображення у філософській думці. Антропоцентристський, гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Натурфілософія, пантеїзм. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту – М. Коперник, Г. Галілей. Філософія Нового часу. Проблема методу пізнання. Філософське обґрунтування нової картини світу (Ф. Бекон, Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм). Механістичний характер філософії XVIII ст. Поняття субстанції у філософії Нового часу. Теорія суспільного договору Т. Гоббса. Проблема людини у філософії Просвітництва (Ш.Л. Монтеск'є, Вольтер, Ж-Ж. Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Ж. Ламетрі, К.-А. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро).
Лекція 4	2	Філософія 19-поч.21 ст.	Класична німецька філософія. І. Кант – теоретична і практична філософія. Філософія людського «Я» (І. Фіхте). Філософія Ф. Шеллінга. Філософія абсолютної ідеї Г. Гегеля. Діалектична логіка Г. Гегеля. Філософські погляди Л. Фейєрбаха. Становлення і розвиток марксизму. Проблеми людини, суспільства, розуміння історичного процесу. Філософія К. Маркса і сучасність. Виникнення та розвиток некласичної філософії. Філософія XIX ст. Перегляд класичної моделі світорозуміння. Програма радикального оновлення філософії – позитивізм, філософія життя. Відкриття несвідомих поривів життя (А. Бергсон, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер). Відмова від суб'єкт-об'єктної дихотомії буття. Світ як тривалість. Філософія XX ст. Екзистенціалізм. Філософська антропологія. Персоналізм. Неотомізм. Неофрейдизм. Філософія постмодернізму.

Лекція 5	2	Проблеми онтології та феноменології.	Категорія буття: її смисл і специфіка. Буття як реальність і абстракція. Людина в бутті. Філософські концепції буття. Форми буття. Буття і час. Буття і простір. Типи онтології: реалізм (матеріалізм), ідеалізм, монізм, дуалізм, плюралізм. Духовний вимір людського буття. Знаково-символічна форма буття духу. Проблема ідеального. Природничі та соціально-історичні засади свідомості. Самосвідомість. Рефлексія, розум, інтелект, мислення. Мислення і мова. Свідомість і людська життєдіяльність. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме.
Лекція 6	2	Проблеми гносеології	Об'єкт і суб'єкт. Об'єкт-суб'єктна і суб'єкт-суб'єктна пізнавальна ситуація. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Пізнання і творчість. Проблема істини. Істина і хибність. Істина і вірогідність. Критерії істини. Знання і мудрість. Рівні пізнання: віра, гадка, дискурсивне знання, мудрість. Сучасна методологія пізнання. Універсально-об'єктивістська методологія. Діалектика. Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика). Методологія пізнання як форма організації оптимально ефективної діяльності людини.
Лекція 7	2	Проблема людини у філософії	Специфіка людського буття. Буття людини як реальний процес її існування. Свобода, вибір, відповідальність – сутнісні засоби реалізації творчої життєдіяльності людини. Антропосоціогенез. Проблема людського начала. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Основоположні феномени людського буття: любов, творчість, щастя, віра, праця, гра. Тема життя і смерті у філософії. Конечність індивідуального існування людини. Сенс життя людини і людства. Соціальне буття людини як єдність індивідуального і суспільного буття.

Лекція 8	1	Соціальна філософія	Філософія суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства. Феномен соціального. Соціум як історичний процес. Предметність, діяльність, спілкування – форми існування соціуму. Суспільство як система. Суспільство і природа. Географічне середовище і його роль в житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Основні сфери життєдіяльності суспільства та їх специфіка. Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна група. Соціальна структура традиційного, індустріального і інформаційного суспільства. Соціальна мобільність і соціальна стратифікація. Політика як регулятивний механізм функціонування та розвитку соціуму. Політичні відносини та інститути. Держава як елемент політичної системи. Філософія історії. Проблема сенсу історії. Проекти світової історії. Зміст формаційного та цивілізаційного підходів до аналізу історичного процесу. Людина як суб'єкт історичного процесу. Народ та особистість в історії.

4.2. Теми і плани семінарських занять

№ Семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Філософія як специфічний тип знання	1. Поняття світогляду. Світогляд як спосіб духовно-практичного освоєння дійсності. 2. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія. 3. Особливості філософського світогляду. 4. Філософія в системі культури. Основні функції філософії.
Семінар 2	2	Філософія стародавнього світу	1. Передфілософія Стародавньої Індії. 2. Передфілософія Стародавнього Китаю. 3. Причини виникнення філософії у Стародавній Греції. 4. Досократівська філософія. 5. Антична класика: філософія Сократа, Платона, Аристотеля.
Семінар 3	2	Філософія 5-18 ст.	1. Загальні риси філософської думки європейського середньовіччя. 2. Патристика. 3. Схоластика. 4. Загальні риси філософської думки епохи Відродження. 5. Натурфілософія епохи Відродження. 6. Соціально-політичні вчення у філософії Нового часу: теорія суспільного договору Т. Гоббса, концепція прав людини Д. Локка. 7. Філософія доби Просвітництва.
Семінар 4	2	Філософія 19-поч.21 ст.	1. Філософське вчення І. Канта. 2. Філософська система та метод Г. Гегеля. 3. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. 4. Основні філософські ідеї К. Маркса. 5. Вплив марксизму на світову суспільну думку та соціальну практику. 6. Сучасна релігійна філософія. 7. Герменевтика. 8. Філософія постмодернізму.

Семінар 5	2	Проблеми онтології та феноменології	1. Проблема буття в історії філософії. 2. Форми буття. 3. Буття і час. Буття і простір. 4. Типи онтології. 5. Проблема свідомості у філософії. 6. Мислення і мова.
Семінар 6	2	Проблеми гносеології	1. Проблема пізнання у філософії. Структура процесу пізнання. 2. Проблема методу пізнання у філософії. Філософські закони і категорії, їх зміст та роль в процесі пізнання. 3. Наукове пізнання, його рівні, форми та методи. 4. Проблема істини в філософії. Критерії істини.
Семінар 7	2	Проблема людини у філософії	1. Образ людини в історії філософії. 2. Проблема походження людини. 3. Проблема життя і смерті у філософії. 4. Сенс життя людини.
Семінар 8	1	Соціальна філософія	1. Суспільство як об'єкт філософського аналізу. Основні джерела суспільного розвитку. 2. Основні сфери життєдіяльності суспільства та їх специфіка. 3. Соціальна структура. 4. Філософське осмислення історії. Проблема періодизації історії суспільства.

4.3. Завдання для самостійної роботи студентів

Підготовка повідомлення. Формою самостійної роботи з курсу «Філософія» є підготовка повідомлення за темою семінарського заняття. Наприклад, студенти обирають тему повідомлення для заняття 2 «Філософія стародавнього світу» – 1) Життя Конфуція, 2) Життя Будди, 3) Вчення про атоми Демокріта, 4) Вчення про державу Платона та інші.

Сенс цього завдання полягає в тому, щоб використати для його підготовки спеціальні джерела, а не лише підручники. Студент виступає з повідомленням під час семінарського заняття. Час виступу – максимум 10 хвилин. Критерії оцінювання подані у відповідному розділі програми.

Розділ 5. Підсумковий контроль

5.1. Питання до заліку

1. Світогляд: поняття, структура, історичні форми.
2. Світогляд і філософія. Специфічні риси філософського мислення.
3. Предмет філософії. Основні функції філософії.
4. Передфілософія Стародавньої Індії.
5. Передфілософія Стародавнього Китаю.
6. Виникнення філософії у Стародавній Греції. Досократівський період .
7. Антична класика: Сократ, Платон, Арістотель.
8. Філософія європейського середньовіччя.
9. Філософія епохи Відродження.
10. Філософія Нового часу.
11. Філософія епохи Просвітництва.
12. Основні ідеї німецької класичної філософії.
13. Філософські погляди К.Маркса, їх вплив на світову філософію та соціальну практику.
14. Некласична філософія XIX ст.
15. Некласична філософія XX ст.
16. Філософській постмодернізм.
17. Розвиток філософської думки в Україні.
18. Філософія Г.Сковороди.
19. Пізнання як філософська проблема. Об'єкт і суб'єкт пізнання.
20. Діалектика як філософська концепція розвитку.
21. Філософській аналіз суспільства.
22. Основні сфери суспільного життя та їх особливості.
23. Суспільство і природа: взаємодія, суперечності, перспективи.
24. Проблема буття у філософії.
25. Географічне середовище як чинник суспільного розвитку.
26. Народонаселення як передумова та суб'єкт історичного процесу.
27. Матеріальне виробництво як основа суспільного розвитку.
28. Духовна сфера життя суспільства.
29. Соціальна структура та її різновиди.
30. Політика як соціальне явище, її специфіка та роль у суспільному житті.
31. Держава: походження, сутність, функції.
32. Проблема походження людини. Основні концепції антропогенезу.
33. Людина як предмет філософського аналізу. Сутність людини.
34. Свідомість, мислення, мова. Роль мови у розвитку суспільства та культури.
35. Тілесні, душевні та духовні засади особистості.
36. Людина як індивід, індивідуальність, особистість.
37. Свобода і відповідальність людини у сучасному світі.
38. Основоположні феномени людського буття: любов, творчість, щастя, віра, праця, гра.
39. Тема життя і смерті у філософії.

40. Сенс життя людини і людства.
41. Цінності як ядро духовного світу людини. Типи цінностей.
42. Проблемне поле філософії історії.
43. Формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
44. Цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
45. Смысл та спрямованість історичного процесу.
46. Суспільний прогрес та його критерії.
47. Людина як суб'єкт історичного процесу. Народ та особистість в історії.
48. Особливості інформаційного суспільства.
49. Багатозначність феномену культури. Культура як спосіб буття людини.
50. Суперечності розвитку культури в сучасному суспільстві.
51. Типологія культур. Культура і цивілізація.
52. Філософія і наука. Генезис науки та основні етапи її розвитку.
53. Наука і техніка як соціокультурні феномени.
54. Місце науки в життєдіяльності суспільств.
55. Особливості сучасної науки.
56. Сучасна НТР, її вплив на розвиток суспільства та людини.
57. Глобальні проблеми людства: зміст, причини виникнення, шляхи подолання.
58. Соціальне передбачення і моделювання майбутнього.
59. Процеси глобалізації в сучасному світі.
60. Криза сучасної цивілізації та шляхи виходу з неї.

5.2. Зразок «нульового» варіанту залікового білету

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет ім. П. Могили

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність СЗ «Міжнародні відносини»

Навчальна дисципліна

ФІЛОСОФІЯ

1. Філософія Стародавнього Китаю (15 балів).

2. Некласична філософія XIX ст. (15 балів).

Затверджено на засіданні кафедри історії. Протокол №___ від «___» 20__ року.

Завідувач кафедри

Міронова І.С.

Підготувала

Броннікова Л.В.

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи студентів

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку згідно розкладу сесії.

У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів при вивченні дисципліни застосовується наступна система оцінювання роботи студентів.

	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 7 відповідей)	7 x 5 = 35	Протягом семестру
2.	Самостійна робота	15	Протягом семестру
3.	Повідомлення (виступ на занятті)	20	Протягом семестру
	Залік	30	Сесія
	Всього	100	

6.2. Критерії оцінювання для студентів

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацьовувати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;

- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації

зустрічаються окремі неточності;

- мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

• студент користується лише окремими знаннями й уміннями; • порушує логіку викладу;

- відповідь недостатньо самостійна;

- аргументація слабка;

• є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках; • мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

• студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями; • головного фактичного матеріалу не знає.

Підготовка і виступ з повідомленням.

Критеріями оцінювання повідомлення виступають:

- якісна підготовка матеріалів згідно теми виступу,

- виклад матеріалів зрозумілою для аудиторії мовою,

• самостійні висновки, повнота розкриття теми повідомлення. Максимальна оцінка – 20 б. (порушення однієї з умов – зменшення оцінки на 4 б.).

Самостійна письмова робота (тема для роботи обирається залежно від успішності студентів у вивченні тих чи інших питань курсу). Критеріями оцінювання виступають: повна правильна відповідь на кожне питання 5 балів ($3 \times 5 = 15$); відповідь повна, але з деякими недоліками 4 бали ($3 \times 4 = 12$); відповідь неповна 3 бали ($3 \times 3 = 9$).

6.3. Загальна шкала оцінювання підсумків навчання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні джерела

1. Аврелій М. Наодинці з собою. К.: Апріорі, 2020.
2. Адо П. Що таке антична філософія? - К. Новий акрополь, 2015.
3. Арістотель Метафізика. К.: Фоліо, 2020.
4. Арістотель. Метафізика. Пер. Олексій Панич. К.: Темпора, 2022. 848 с.
5. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк.. Х.: Прапор, 2011. 679 с.
6. Бойченко М. І. Соціальна філософія: Підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2020. 624 с.
7. Гатальська С.М. Філософія культури: Підручник для студ. вищих навч. закл. К.: Либідь, 2010. 328 с.
8. Гнатовська Г.В. Історії східних філософій: Вступ до індійської філософії. Навчальний посібник. - К., 2021.
9. Дзьобань О.П. Філософія науки : підручник. ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 516 с.
10. Дмитро Чижевський. Грецька філософія до Платона: Хрестоматія / Передмова Роланда Піча. Мюнхен, 2015. Х+386 с.
11. Епікур. Листи. Основні думки. Фрагменти. К.: Апріорі, 2025. 104 с.
12. Історія української філософії: Підручник для студ. вищих закладів освіти. К.: Академвидав, 2010. – 624 с.
13. Кремін В.П., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум: підручник. К.: Книга. 2009 – 432 с.
14. Новітня філософія науки: підруч. для студ. філос. фак. ун-тів і аспірантів (для склад, канд. іспиту з філос. та філос. науки) / І.С. Добронравова, Т. М. Білоус, О.В. Комар К.: Логос, 2009. 244 с.
15. Платон. Держава Переклав з давньогрецької Дзвінка Коваль. Л.: Апріорі, 2021. 464 С.

16. Причепій Є.М. Філософія: підручник /Є.М. Причепій, А.М.Черній, Л.А.Чекаль. 4 вид., випр. К.: Академвидав, 2015. 592с.
17. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. 3. вид., випр., доп. К.: Академвидав, 2011. 592 с. Шифр Ю/П776
18. Філософія : навч.-метод. посіб. / Владленова І.В.; Годзь Н.Б.; Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М.; Дольської О.О. Х. : Вид-во Іванченка І. С., 2024. 200 с. <4D6963726F736F667420576F7264202D20CDE0E2F72E2DECE5F2EEE42E20EFFFF12E5F5F20323032345F5FEEE1EDEEE2EBE5ED2E727466>
19. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. В. Губерський та ін. ; за ред. Л.В. Губерського]. Х. : Фоліо, 2013. 509 с.
20. Філософія історії: підручник /О.А. Габріелян., І.І. Кальної К.: Академвидав, 2011. 213 с.
21. Філософія як історія філософії: підручник / За ред. В.І.Ярошевича. К.: Центр учбов. л-ри, 2012 – 648 с.
22. Філософія: Підручник / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін. – К.: Либідь, 2010. – 408 с. Шифр Ю/Ф561
23. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищю. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с
24. Щерба С. П. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, О. А. Заглада ; за ред. д-ра філос. наук, проф. С. П. Щерби. Житомир : Полісся, 2012. - 547 с.

7.2. Додаткові джерела

1. Бондаревич І.М. Філософія [Текст] : навч. посіб. / І. М. Бондаревич. – К. : Алерта, 2013. – 239 с.
2. Вовк В.М., Петрова Г.М., Черней В.В. Історія філософії: опорний конспект: К.: Атіка, 2012. – 275 с.
3. Головащенко І. О. Філософія [Текст] : навч. посіб. / І. О. Головащенко. - Вінниця : ВНТУ, 2016. - 200 с.
4. Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: навч. посібник. К.: Центр учбов. л-ри, 2012 – 416 с.
5. Історія світової та української філософії: навчально-методичний посібник: для студентів усіх спеціальностей і форм навчання / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” ; [уклад. О. П. Бойко]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. – 121 с.
6. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів:навч. посіб. — 8-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2015. — 354с.
7. Кисляков В. П. Вступ до філософії науки: навч. посіб. / В. П. Кисляков, О. М. Дрожанова, О. П. Ступак ; за наук. ред. О. М. Дубового ; Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. - Миколаїв : Вид-во НУК, 2011. - 124 с.
8. Мисик І. Г. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / І. Г. Мисик. – О. : Фенікс, 2011. – 134 с.

9. Предборська І. М. Філософія історії [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Предборська, С. О. Ганаба. - Суми : Університетська книга, 2012. - 231 с.
10. Повар А. М., Сулятицька Т. В. Філософія [Текст] : навч.-метод. посіб. / А. М. Повар, Т. В. Сулятицька; ДВНЗ "Кам'янець-Поділ. індустр. коледж", Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. - Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г. [вид.], 2015. - 163 с.
11. Присухін С.І. Філософія: навч. посібник / Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К.: КНЕУ, 2014. – 356 с.
12. Приходько В. В. Основи теоретичної філософії [Текст] : навч. посіб. / В. В. Приходько ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Київський університет, 2015. - 142 с.
13. Пушонкова О. А. Філософія психоаналізу: навч.-метод. посіб. / О. А. Пушонкова ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, Навч.-наук. ін-т історії і філософії. - Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2011. - 76 с.
14. Філософія науки та інноваційного розвитку: навч. посіб. / Чекаль Л. А. та ін.; за наук. ред. проф. Л. А. Чекаля. – К.; Ніжин: Лисенко М. М., 2011. – 327 с.
15. Філософія: навч. посібник для студ. і аспірантів вищих навч. закл. / І.Ф. Надольний (ред.). – 8-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2012. – 534 с. Шифр Ю/Ф561
16. Філософія. Посібник для підготовки до іспитів / П.С. Прибутько, Т.В. Кондратюк-Антонова, В.І. Стус – К.: Паливода А.В., 2012. – 184 с.
17. Філософія освіти : навч. пос. \ Чекал Л.А., Гейко С.М., Горбатюк Т.В. та ін. - К.: НУБіП України, 2014.
- 18.Броннікова Л.В. Соціокультурні функції вищої освіти в інформаційному суспільстві//Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія.Культурологія: Зб .наук.праць.-Вип.1(33).- К.:НАУ,2021.С.107-111.
19. Броннікова Л.В. Аксіологічний вимір четвертої промислової революції//Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія.Культурологія: Зб .наук.праць.-Вип.1(35).- К.:НАУ,2022.С.77-80.
20. Броннікова Л.В. Інформаційне суспільство: прогнози соціальних трансформацій і реальність//Вісник Національного авіаційного університету.Серія: Філософія. Культурологія: Зб .наук.праць.-Вип.1(37). К.:НАУ,2023.С.25-28.
21. Броннікова Л. В. Соціальна обумовленість наукового пізнання та сучасна наука. Актуальні проблеми філософії та соціології. Одеса. ОНЮА, 2024. № 51. С. 27-31.

7.3. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання // www.nbuv.gov.ua
2. Національна парламентська бібліотека України // <http://www.nplu.org/>
3. Сайт альманаху «Грані» <http://www.grani.org.ua/>
4. Сайт Інституту філософії НАНУ ім. Г.С. Сковороди <https://www.filosof.com.ua>
5. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка //

<http://korolenko.kharkov.com/1>.